

**Страховики України із 100% часткою іноземного інвестора в капіталі
станом на 31.12.2009 [4, с. 6]**

Страхова компанія	Частка інвестора в капіталі, %	Країна-інвестор
Аліко АІГ Життя	100,0	США
ІНРЕЗЕРВ	100,0	Великобританія
ПЗУ Україна	99,99	Польща

В західних компаніях (США, Канада, Японія, ЄЕС) розробники фінансового плану прагнуть розглядати зведені або інтегральні фінансові показники за кожним видом діяльності, деталізуючи їх за окремими дрібними проектами. Вони зводять воедино численні дрібні інвестиційні проекти і потім розглядають їх як єдиний проект [3, с. 209].

На етапі розробки стратегічного плану керівництву страховика необхідно визначити основні цілі і відповідно до них обрати вид стратегії:

– стратегія агресивного зростання, що включає крупні капіталовкладення на розвиток нових видів страхування і освоєння передових технологій, збільшення частки ринків або проникнення на нові ринки;

– стратегія нормального зростання – страхова компанія розвивається паралельно зростанню ринку страхування, а не за рахунок наступу на конкурентів;

– стратегія зниження витрат і спеціалізації, за якої ставиться задача мінімізації капіталовкладень, що може викликати навіть падіння об'єму продажів страхових послуг.

Отже, запропоновані види стратегії дозволять страховику позиціонуватись на ринку відповідно до цілей розвитку.

Список використаних джерел

1. Фінанси зарубіжних корпорацій : навч. посібник / Суторміна В.М., Федосов В.М., Рязанова Н.С. ; за ред. В.М. Федосова. – К., 1993. – 247 с.
2. Бланк І.А. Фінансова стратегія підприємств / Бланк І.А. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 720 с.
3. Бочаров В.В. Комерческое бюджетирование / Бочаров В.В. – СПб : Питер, 2003. – 368 с.
4. Волга В. Підсумки 2009 року. Політика регулятора в 2010 р. / В. Волга // Тези доп. на V Міжнародній конф. зі страхування та перестраховування [«Київська весна 2010»], (21 квітня 2010 р.). – К., 2010. – 359 с.

УДК 336.226

А. Ю. ДЕРЛИЦЯ
В. П. КРАВЕЦЬ

**РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМ ОПОДАТКУВАННЯ: ГЛОБАЛЬНІ СВІТОВІ
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ**

У статті розглядаються окремі тенденції трансформації систем оподаткування протягом останніх десятиліть у контексті змін, зумовлених перебігом світової економічної кризи.

В статье рассмотрены отдельные тенденции трансформации систем налогообложения на протяжении последних десятилетий в контексте изменений обусловленных мировым экономическим кризисом.

The article presents some trends of tax systems transformation in recent decades in the context of changes due course the global economic crisis.

Ключові слова: податки, система оподаткування, світова економічна криза.

Постановка проблеми. Система оподаткування будь-якої країни є складною системою що динамічно розвивається у відповідності до змін зовнішнього оточуючого середовища та

внутрішніх чинників. Оскільки податки володіють здатністю використовуватись як макроекономічні регулятори та стабілізатори, підходи до їх застосування на різних фазах економічного циклу можуть досить суттєво коригуватись. Це має наслідком мінливість податкової структури держави. Сучасна світова економічна криза внесла значні зміни у податкову політику країн світу, і досі національні системи оподаткування трансформуються під її впливом, враховуючи необхідність швидко реагувати на макроекономічну динаміку та реалії наповнення бюджетів. З огляду на це зарубіжний досвід у цій сфері є важливим для України та заслуговує на додаткове дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням сутності податків та їх впливу на соціально-економічні процеси присвячено наукові праці багатьох зарубіжних та вітчизняних авторів. За кордоном різні аспекти даної тематики ґрунтовно висвітлено у роботах представників багатьох шкіл та течій – класичної політичної економії, кейнсіанства, неокласиків, монетаризму та теорії суспільного вибору. Серед найвидатніших авторів, що досліджували дані питання, наступні: А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, А. Маршалл, Л. Мізес, Дж. М. Кейнс, Р. Харрод, Е. Хансен, Дж. Хікс, П. Самуельсон, Р. Масгрейв, Дж. Стігліц, Ф. Хайєк, Г. Стайн, А. Лаффер, М. Фрідман, Дж. Б'юкенен. Поміж вітчизняних науковців варто виділити доробок В. Андрущенка, О. Василика, В. Гейця, Ю. Іванова, А. Крисоватого, М. Кучерявенка, І. Луніної, П. Мельника, А. Соколовської, Л. Тарангул, В. Федосова, Л. Шаблістої, С. Юрія та ін.

Мета статті полягає в аналізі останніх світових тенденцій трансформації систем оподаткування під впливом економічної кризи та прогнозуванні загального вектору розвитку ситуації у майбутньому, що може сприяти більш ефективному прийняттю рішень щодо коригування податкової політики в нашій державі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останніх кількох десятиліть відбулись певні зрушення у податковій структурі країн світу, які в окремих випадках можуть бути зведені до певних тенденцій, а в інших – не носять чітко виражений системний характер. Якщо розглядати динаміку частки податкових надходжень відносно ВВП, то в загальному спостерігається тенденція до зростання фіскальної ролі держави. Так, якщо у 1975 році загалом по країнах ОЕСР цей показник становив 29,4%, то у 2006 – 35,9%. Дані статистики ОЕСР вказують на те, що загалом країнам регіону Європи притаманні значно вищі параметри податкової частки ВВП – у середньому 38,0% у порівнянні із 27,3% по країнах американського регіону, що входять до ОЕСР. При цьому зростання відмінностей посилилось протягом даного періоду досить суттєво (табл. 1).

За узагальнюючими середніми даними стоять досить суттєві відмінності як у межах кожної групи, так і в розрізі країн взагалі. Мінімальні показники серед країн як американського, так і європейського регіону: у Мексики – 20,5%, Туреччини – 23,7%, та США – 28,3%, а максимальні у Данії – 48,9%, Швеції – 48,2, Бельгії – 44,4% [1].

Таблиця 1

**Співвідношення податкових надходжень до ВВП в країнах ОЕСР
в 1975 – 2006 рр.(%) [1]**

Групи країн	1975	1985	1990	1995	2000	2005	2006
Загалом країни ОЕСР	29,4	32,7	33,8	34,8	36,1	35,8	35,9
Американський регіон	28,8	25,0	26,8	26,7	28,0	26,9	27,3
Європейський регіон	30,9	35,3	36,1	37,1	38,4	38,0	38,0

Трансформації відбулись також і у самій структурі податкових систем. Аналізуючи дані за період 1965 – 2006 рр. можна відмітити чітку тенденцію до зростання ролі універсальних податків на споживання на фоні зниження питомої ваги специфічних акцизів, посилення питомої ваги внесків на соціальне страхування, та несуттєві зміни у ролі податків на персональні доходи та податків із прибутку корпорацій (табл. 2).

Окреслені довготривалі тенденції зазнали певних зрушень протягом двох останніх

років під впливом розгортання світової економічної кризи. На жаль, їх комплексну оцінку здійснити досить складно через відсутність узагальненої інформації. Тому доцільно розглянути окремі кроки держав у напрямку фіскального регулювання та тенденції, в які вони формуються.

Таблиця 2

**Частка окремих джерел серед податкових надходжень у країнах ОЕСР в
1965 – 2006 рр. (%) [1]**

Види податків	1965	1975	1985	1995	2006
Податки на персональні доходи	26	30	30	27	25
Податки на прибуток корпорацій	9	8	8	8	11
Внески на соціальне страхування	18	23	22	25	25
Податки на нерухомість	8	6	5	5	6
Універсальні податки на споживання	14	15	16	18	19
Специфічні податки на споживання	24	18	16	13	11
Інші податки	1	—	3	4	3
Разом	100	100	100	100	100

Світова фінансова криза, яка знайшла свій початок на фінансових ринках США, поступово перетворилась на повномасштабну економічну кризу із ураженням усіх без винятку регіонів і секторів світової економіки. Попри позитивні сигнали щодо гальмування негативних процесів, а в окремих випадках і економічного пожвавлення, про її остаточне подолання представники світових фінансових інститутів, влади та теоретики досі говорити не наважуються.

Криза безпосередньо вплинула на обидва сектори економічної системи: ринок і державні фінанси. Уряди практично в усіх країнах світу виступили із цілими комплексами планів допомоги та антикризових програм. Зростання видатків бюджетів при паралельному зниженні податкового тиску призвело до суттєвих дефіцитів, які в окремих країнах перевищують 10 від ВВП. Тобто фактично відбулось суттєве перебалансування між позиковою та податковою основою державних фінансів. Така політика не має довготривалих перспектив, тому сьогодні на перший план у питанні фінансової політики держави виходить проблема саме її податкової складової, яка у наступні роки повинна забезпечити покриття бюджетних дисбалансів і одночасно підтримати стимулюючі ефекти для захисту хитких паростків економічного піднесення.

Заходи щодо подолання кризи носили всеохоплюючий характер. Повну систематизацію їх напрямків наведено О. Барановським [2, с. 9]. Загальний же вектор трансформацій систем оподаткування можна представити як зниження податкового навантаження при намаганні не допустити значних втрат для бюджету. Звичайно є певні відмінності між окремими державами, що залежало від стану державних фінансів та обсягів падіння доходів бюджетів. В окремих країнах, де ситуація була близькою до критичної, відбулось навіть збільшення податкового навантаження. Такою є переважаюча тенденція зокрема у країнах Прибалтики. Так, у Латвії відбулося збільшення загальної ставки ПДВ з 18 до 21%, у Литві – на 1% до 19%, у Болгарії – з 20 до 25%, а в Ірландії – з 21 до 21,5% [3, с. 36].

Попри це переважаючою тенденцією є все ж заходи стимулювання шляхом підвищення регулюючої функції податків. Можна виділити наступні їх напрямки:

– З метою пожвавлення ділової активності та покращення стану фінансів суб'єктів господарювання відбувалось зменшення ставок податків на корпоративні доходи (наприклад, у Люксембурзі з 22% до 21%, у Швеції з 28% до 26,3%).

– Для стимулювання сукупного попиту здійснювались заходи зі зниження податків на споживання як загалом, так і по окремих напрямках. Так, у Великобританії це скорочення стандартної ставки ПДВ з 17,5% до 15%, у Фінляндії передбачено зменшення ставки ПДВ з 17% до 12% на товари харчування. У Франції зменшено до 5,5% ставку ПДВ для послуг ресторанного сервісу [4, с. 29].

– Покращенню стану фінансів домогосподарств обтяжених кредитами мало посприяти зменшення податків з їх доходів та запровадження різноманітних пільг. Для прикладу: у Німеччині скорочено нижчу ставку податку з доходів фізичних осіб з 15% до 14%.

– Заходи з оптимізації адміністрування податків і створення сприятливих умов для ведення бізнесу. Так, у Бельгії, Португалії та Іспанії прискорено процедуру відшкодування ПДВ, а у Польщі зменшено термін повернення податку зі 180 до 60 днів.

Окремо слід виділити підходи до сплавлення специфічних акцизів. Проблема зниження державних доходів через падіння обсягів ВВП та загальне погіршення макроекономічної ситуації зумовили необхідність використання фіскального потенціалу системи акцизних зборів, що дало змогу компенсувати скорочення надходжень від ПДВ. Так, у Фінляндії та Великій Британії зросли акцизні збори на алкоголь і тютюн. У Румунії, Словенії, Литві зросли акцизні збори на бензин, спиртні напої, тютюн з метою припинення стабілізації зменшення податкових надходжень [3, с. 38].

Тобто особливості трансформації систем оподаткування протягом останніх двох років полягають у певному, очевидно тимчасовому, відході від відмічених глобальних тенденцій. Усереднені статистичні дані за 2008 – 2009 роки ймовірно окреслять деяке зниження податкової частки відносно ВВП та зрушення структур оподаткування в напрямку зростання вагомості специфічних податків на споживання.

У 2010 році з'явилися перші суттєві ознаки стабілізації у вигляді зростання ВВП у квартальному вимірі в більшості провідних держав світу, стабілізації показників безробіття тощо. Одночасно нові виклики та загрози економічному зростанню виникли з боку ситуації з обсягами державних запозичень, бюджетних дефіцитів та динаміки державного боргу. Необхідність збереження фіскальних стимулів ще протягом певного періоду залишає урядом країн досить обмежений простір для проведення податкової політики. Головна увага у найближчий час буде прикута до повернення фіскальної ролі універсальних податків на споживання та податків на нерухомість. Їх переваги полягають у відносно низькому дестимулюючому впливі на економіку та досить широкий і відносно стабільний стаціонарний фіскальний базис. За підрахунками, відміна запроваджених недавно пільг та повернення докризового рівня податкових ставок може дати зростання обсягів податкових надходжень у розмірі до 2 – 3 відсоткових пунктів ВВП у економічно розвинутих державах [5].

Висновки. Узагальнюючи глобальні тенденції трансформації систем оподаткування на фоні світової економічної кризи, можна говорити про певні зрушення між фіскальною та регулюючою функціями податків у короткостроковій перспективі в сторону посилення останньої. Однак, виходячи з тенденцій розвитку державних фінансів, особливо у плані прогнозованих проблем із дефіцитами бюджетів та наростанням державного боргу неминучим видається зворотній процес необхідності посилення фіскального навантаження враховуючи перебіг макроекономічних процесів та об'єктивну необхідність оздоровлення державних фінансів.

Список використаних джерел

1. OECD Tax Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.oecd.org/document/60/0,3343,en_2649_34533_1942460_1_1_1_1,00.html.
2. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн / О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 4. – С. 8 – 19.
3. Нікітішин А. Податкова політика в умовах світової фінансової кризи: вітчизняна та зарубіжна практика / А. Нікітішин // Вісник податкової служби України. – 2010. – лютий (№

6). – С. 35 – 40.

4. Новосад Л. Фіскально-бюджетна політика у системі антикризових заходів / Л. Новосад // Світ фінансів. – 2009. – березень (№ 1). – С. 28 – 34.

5. Стратегии, необходимые для преодоления гигантских уровней государственного долга : обзор МВФ он-лайн (23 апреля 2010 года) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/survey/so/2010/new042310ar.pdf>

УДК 368.027

О. Л. ДИБАНЬ

ВИДИ ВЗАЄМОВІДНОСИН «СТРАХОВА КОМПАНІЯ – БАНК»

В статті досліджені види взаємовідносин «страхова компанія – банк». Наведено ряд найбільш поширених форм співпраці і конвергенції страхових компаній і банків. Автором обґрунтовано, що основою для формування консолідованої банко-страхової бізнес-архітектури є її структурна побудова та моделі зрощення, взаємодії фінансових інституцій.

В статье исследованы виды взаимоотношений «страховая компания – банк». Приведен ряд наиболее распространенных форм сотрудничества и конвергенции страховых компаний и банков. Автором обосновано, что основой для формирования консолидированной банко-страховой бизнес-архитектуры есть ее структурное построение и модели сращения, взаимодействия финансовых институций.

In the article investigational types of mutual relations «insurance company-bank». The row of the most widespread forms of collaboration and convergence of insurance companies and banks is resulted. By an author grounded, that by basis for forming of consolidated bank-insurance business-architecture is it structural construction and models of accretion, co-operation of financial institutes.

Ключові слова: страхування, взаємовідносини «страхова компанія – банк», банко-страхування, банківсько-страхові операції, банківсько-страхова інтеграція.

Постановка проблеми. Стійкий і позитивний характер розвитку фінансового ринку призводить до того, що його учасники, обмежені своєю специфічною діяльністю, законодавством, поступово розробляють і впроваджують загальні послуги і продукти, що свідчить про активізацію інтеграційних процесів в їх діяльності. Останніми роками розвивається відносно новий напрям фінансових відносин – банківсько-страхові.

Про необхідність розширення співпраці страхових і банківських інститутів у вітчизняній економіці свідчать багато фактів, які впливають з невизначеності нинішньої ринкової ситуації. Відмінною рисою банківської діяльності є підвищений ризик і, насамперед, ризик неповернення кредиту, що може статися як із вини позичальника, так і в силу незалежних від нього обставин. Тому страхування у такому випадку – це форма отримання банками гарантій повернення виданих коштів. Крім того, співпраця зі страховими компаніями веде до розширення сфери послуг банку, що робить його привабливішим для потенційних клієнтів і приносить додатковий прибуток. Тісна взаємодія страхових і банківських інститутів є найважливішою умовою стабілізації економіки і початком виробничого зростання.

Зарубіжний досвід концентрації капіталів страхових компаній і банків, виявлення основних тенденцій цього процесу необхідні Україні для обґрунтування ефективної стратегії взаємодії цих фінансових інституцій на ринку фінансових послуг, для законодавчо-нормативного і макроекономічного регулювання цих процесів з боку державних органів з метою захисту інтересів, насамперед, споживачів фінансових послуг.

Аналіз основних досліджень та публікацій. В Україні основні проблеми теорії і практики співпраці страхових компаній і банків досліджували вчені: В. Базилевич, О. Гаманкова, М. Клапків, В. Фурман Р. Арутюнян, С. Осадець, В. Стецюк, М. Мних, А. Залєтов, Я. Шумелда та інші. Серед зарубіжних науковців необхідно назвати Н. Адамчука, Т. Федорову, Е. Коломіна, П. Коха, Л. Рейтмана, В. Шахова. При цьому головна увага приділялася питанням розвитку інтеграційних процесів окремо в банківському та страховому секторах економіки і значно менше публікацій стосується питань їхньої спільної участі в інтеграції як одному з шляхів підвищення ефективності їхнього функціонування у